YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

5 päivänä marraskuuta 2002 *

Asiassa C-208/00,

jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Überseering BV

vastaan

Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)

ennakkoratkaisun EY 43 ja EY 48 artiklan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat J.-P. Puissochet, M. Wathelet (esittelevä tuomari) ja R. Schintgen, sekä tuomarit C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, V. Skouris, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Überseering BV, edustajanaan Rechtsanwalt W. H. Wagenführ,

— Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC), edustajanaan Rechtsanwalt F. Kösters,

— Saksan hallitus, asiamiehinään A. Dittrich ja B. Muttelsee-Schön,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään M. López-Monís Gallego,

— Italian hallitus, asiamiehenään U. Leanza, avustajanaan avvocato dello Stato F. Quadri,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään R. Magrill, avustajanaan barrister J. Stratford,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Patakia ja C. Schmidt,

— EFTA:n valvontaviranomainen, asiamiehinään P. Dyrberg, J. F. Jónsson ja E. Wright,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Überseering BV:n, edustajanaan W. H. Wagenführ; Nordic Construction Company Baumanagement GmbH:n (NCC), edustajanaan F. Kösters; Saksan hallituksen, asiamiehenään A. Dittrich; Espanjan hallituksen, asiamiehenään N. Díaz Abad; Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään H. G. Sevenster; Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään R. Magrill, avustajanaan J. Stratford; komission, asiamiehenään C. Schmidt; ja EFTA:n valvontaviranomaisen, asiamiehenään P. Dyrberg, 16.10.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 4.12.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesgerichtshof on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 30.3.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 25.5.2000, EY 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä EY 43 ja EY 48 artiklan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa kantajana on Überseering BV (jäljempänä Überseering), joka on Alankomaiden oikeuden mukaan perustettu yhtiö ja joka on merkitty 22.8.1990 Amsterdamin ja Haarlemin kaupparekisteriin, ja vastaajana Saksan liittotasavaltaan sijoittautunut Nordic Construction Company Baumanagement GmbH -niminen yhtiö (jäljempänä NCC), ja joka koskee Überseeringin NCC:lle antamia töitä Saksassa suoritettaessa aiheutuneiden virheiden korjaamista.

Kansallinen lainsäädäntö

3 Zivilprozessordnungin (Saksan siviiliprosessilaki) mukaan kanne on jätettävä tutkimatta, jos sen on nostanut henkilö, jolla ei ole asianosaiskelpoisuutta. Siviiliprosessilain 50 §:n 1 momentin mukaan asianosaiskelpoisia ovat kaikki ne, yhtiöt mukaan lukien, jotka ovat oikeuskelpoisia, joka tarkoittaa kykyä saada oikeuksia ja tulla velvoitetuksi.

4 Oikeustieteessä vallalla olevaa käsitystä vastaavan Bundesgerichtshofin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kysymys siitä, onko yhtiö oikeuskelpoinen, ratkaistaan sen lain mukaan, jota sovelletaan yhtiön tosiasiallisessa kotipaikassa (nk. Sitztheorie eli kotipaikkateoria), kun taas niin kutsutun Gründungstheorien eli perustamisteorian mukaan kysymys oikeuskelpoisuudesta ratkaistaan sen valtion lain mukaan, jossa yhtiö on perustettu. Tämä sääntö pätee myös silloin, kun yhtiö on lainmukaisesti perustettu toiseen jäsenvaltioon ja kun se siirtää myöhemmin tosiasiallisen kotipaikkansa Saksaan.

5 Siltä osin kuin kysymystä tällaisen yhtiön oikeuskelpoisuudesta on arvioitava Saksan oikeuden perusteella, yhtiö ei voi saada oikeuksia eikä tulla velvoitetuksi, eikä se voi olla asianosaisena oikeudenkäynnissä, jollei sitä perusteta Saksassa uudelleen siten, että se saavuttaa oikeuskelpoisuuden Saksan oikeuden mukaan.

Pääasian oikeudenkäynti

6 Überseering hankki vuoden 1990 lokakuussa Düsseldorfissa (Saksa) sijaitsevan kiinteistön, jota se käytti liiketoimintaan. Überseering antoi 27.11.1992 tehdyllä kokonaisurakkasopimuksella tälle kiinteistölle rakennetun autotallin ja motellin saneerauksen NCC:n tehtäväksi. Kyseiset työt suoritettiin, mutta Überseering väitti, että maalaustöissä oli virheitä.

7 Kaksi Düsseldorfissa asuvaa Saksan kansalaista hankki vuoden 1994 joulukuussa kaikki Überseeringin osuudet.

8 Überseering vaati NCC:tä tuloksetta korjaamaan töissä todetut virheet ja se nosti vuonna 1996 sen ja NCC:n välisen kokonaisurakkasopimuksen perusteella Landgericht Düsseldorfissa NCC:tä vastaan kanteen, jossa se vaati, että NCC olisi velvoitettava suorittamaan sille 1 163 657,77 Saksan markkaa korkoineen väitettyjen virheiden korjaamisesta aiheutuneina kuluina ja virheistä syntyneenä vahinkona.

9 Landgericht hylkäsi kanteen. Oberlandesgericht Düsseldorf pysytti tämän hylkäämispäätöksen. Oberlandesgericht Düsseldorfin mukaan Überseering oli siirtänyt tosiasiallisen kotipaikkansa Düsseldorfiin kahden Saksan kansalaisen hankittua sen osuudet. Oberlandesgericht katsoi, ettei Überseeringillä ollut Alankomaiden oikeuden mukaan perustettuna yhtiönä oikeuskelpoisuutta Saksassa, eikä se näin ollen voinut olla Saksassa asianosaisena oikeudenkäynnissä.

10 Oberlandesgericht jätti siten Überseeringin kanteen tutkimatta.

11 Überseering teki Oberlandesgerichtin päätöksestä Revisio-valituksen Bundesgerichtshofiin.

12 Überseeringin huomautuksista ilmenee lisäksi, että samanaikaisesti Bundesgerichtshofissa nyt vireillä olevan menettelyn kanssa Überseering on muiden sellaisten Saksan oikeuden oikeussääntöjen perusteella, joita ei ole mainittu, haastettu vastaajaksi saksalaiseen tuomioistuimeen. Landgericht Düsseldorf on siten velvoittanut Überseeringin korvaamaan arkkitehtien palkkiot todennäköisesti sen vuoksi, että Überseering on merkitty 11.9.1991 Düsseldorfin kiinteistörekisteriin sen kiinteistön omistajaksi, jolle NCC:n saneeraama autotalli ja motelli on rakennettu.

Ennakkoratkaisukysymykset

13 Vaikka Bundesgerichtshof toteaa, että sen tämän tuomion 4 ja 5 kohdassa esitetystä oikeuskäytännöstä on kiistelty monilta osin Saksan oikeusoppineiden keskuudessa, se katsoo kuitenkin yhteisön oikeuden ja Euroopan unionin sisäisen yhtiöoikeuden nykytilassa parhaaksi jatkaa kyseisen oikeuskäytännön soveltamista seuraaviin eri syihin perustuen.

14 Bundesgerichtshofin mielestä on ensinnäkin hylättävä ratkaisu, jossa eri liittymäkohdat huomioon ottaen yhtiön oikeusasemaa arvioidaan useamman oikeusjärjestyksen kannalta. Bundesgerichtshofin mukaan tällainen ratkaisu johtaa oikeudelliseen epävarmuuteen, koska sääntelyalueita, jotka olisi saatettava eri oikeusjärjestysten alaisuuteen, ei voida selvästi erottaa toisistaan.

15 Perustamispaikkaan perustuva liittymäkohta on edullinen yhtiön perustajien kannalta, koska he voivat perustamispaikkaa valitessaan valita myös itselleen sopivimman oikeusjärjestyksen. Perustamisteorian olennainen heikkous on juuri tässä, koska siinä ei oteta huomioon sitä, että yhtiön perustaminen ja toiminta vaikuttavat myös kolmansien ja sen valtion intresseihin, jossa yhtiön tosiasiallinen kotipaikka on, jos tosiasiallinen kotipaikka on muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa yhtiö on perustettu.

16 Tosiasialliseen kotipaikkaan perustuvalla liittymäkohdalla voidaan sitä vastoin välttää se, että perustamalla yhtiö ulkomailla voitaisiin kiertää niitä sen valtion, jossa yhtiöllä on tosiasiallinen kotipaikka, yhtiöoikeuden säännöksiä, joiden

tarkoituksena on suojata tiettyjä ensisijaisia etuja. Tässä tapauksessa Saksan lainsäädännöllä pyritään suojaamaan erityisesti yhtiön velkojien etuja: kyseinen suoja taataan Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH) -yhtiöitä (Saksan lainsäädännön mukaan perustettuja rajavastuuyhtiöitä) koskevassa lainsäädännössä yhtiöpääoman maksamista ja säilyttämistä koskevien yksityiskohtaisten oikeussääntöjen avulla. Suojan tarpeessa ovat lisäksi toisiinsa liittyvien yritysten kohdalla yhtiöstä riippuvaiset yhtiöt ja niiden vähemmistöosakkaat, ja tätä suojaa annetaan Saksassa konsernilainsäädäntöön sisältyvien säännöksien kaltaisilla säännöksillä tai, silloin kun kysymyksessä on määräysvaltaa ja voitonsiirtoa koskevat sopimukset, vahingonkorvausta ja näiden sopimusten johdosta epäedullisempaan asemaan joutuneille osakkaille maksettavaa taloudellista korvausta koskevilla säännöksillä. Yhtiön työntekijöitä suojataan yrityksessä noudatettavaa yhteistoimintaa koskevilla säännöksillä. Bundesgerichtshof korostaa, ettei kaikissa jäsenvaltioissa ole vastaavia säännöksiä.

17 Bundesgerichtshof pohtii kuitenkin, estääkö EY 43 ja EY 48 artiklassa taattu sijoittautumisvapaus yhtiön siirtäessä tosiasiallisen kotipaikkansa toiseen maahan sen, että yhtiön oikeustilannetta määritettäessä liittymäkohdaksi otetaan sen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa yhtiöllä on tosiasiallinen kotipaikka. Tähän kysymykseen ei Bundesgerichtshofin mukaan voida vastata yksiselitteisesti yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella.

18 Bundesgerichtshof korostaa tältä osin, että asiassa 81/87, Daily Mail and General Trust, 27.9.1988 antamassaan tuomiossa (Kok. 1988, s. 5483, Kok. Ep. IX, s. 713) yhteisöjen tuomioistuin huomautti, että yhtiöt voivat käyttää sijoittautumisvapauttaan perustamalla kauppaedustajan liikkeitä, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä sekä siirtämällä koko pääomansa toisessa jäsenvaltiossa perustetulle uudelle yhtiölle, ja totesi tämän jälkeen, että toisin kuin luonnolliset henkilöt, kyseiset yhtiöt eivät ole todellisia niiden perustamista ja olemassaoloa säätelevän kansallisen oikeusjärjestyksen ulkopuolella. Samasta tuomiosta ilmenee myös, että EY:n perustamissopimuksessa on hyväksytty kansallisten lainvalintasääntöjen väliset eroavaisuudet ja jätetty siihen liittyvien ongelmien ratkaiseminen tulevan lainsäädännön tehtäväksi.

19 Asiassa C-212/97, Centros, 9.3.1999 antamassaan tuomiossa (Kok. 1999, s. I-1459) yhteisöjen tuomioistuin arvosteli Bundesgerichtshofin mukaan sitä, että Tanskan viranomainen kieltäytyi merkitsemästä kaupparekisteriin Yhdistyneessä kuningaskunnassa lainmukaisesti perustetun yhtiön sivuliikkeen. Bundesgerichtshof korostaa kuitenkin, ettei kyseinen yhtiö ollut siirtänyt kotipaikkaansa, koska yhtiön perustamisesta lähtien yhtiön sääntömääräinen kotipaikka oli ollut Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja tosiasiallinen kotipaikka Tanskassa.

20 Bundesgerichtshof kysyy, onko edellä mainitussa asiassa Centros mainittu tuomio huomioon ottaen siinä jäsenvaltiossa, jossa toisessa jäsenvaltiossa lainmukaisesti perustetulla yhtiöllä on tosiasiallinen kotipaikka, voimassa olevien lainvalintasääntöjen soveltaminen nyt pääasiassa esillä olevan kaltaisessa tilanteessa ristiriidassa perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten kanssa, jos kyseisten sääntöjen seurauksena kyseinen jäsenvaltio ei tunnusta tämän yhtiön oikeuskelpoisuutta eikä näin ollen sen kelpoisuutta olla asianosaisena kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimissa saadakseen niissä toteutetuiksi sopimukseen perustuvat oikeudet.

21 Bundesgerichtshof päätti näin ollen lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko EY 43 ja EY 48 artiklaa tulkittava siten, että yhtiöiden sijoittautumisvapauden kanssa ristiriidassa on se, että jonkun jäsenvaltion oikeuden mukaan lainmukaisesti perustetun yhtiön oikeuskelpoisuus ja asianosaiskelpoisuus arvioidaan sen jäsenvaltion oikeuden perusteella, johon yhtiö on siirtänyt tosiasiallisen kotipaikkansa, jos tämän jäsenvaltion oikeudesta seuraa, että yhtiö ei voi enää saada toteutetuksi sopimukseen perustuvia oikeuksiaan viimeksi mainitun jäsenvaltion tuomioistuimissa?

2) Jos yhteisöjen tuomioistuin vastaa tähän myöntävästi,

vaaditaanko yhtiöiden sijoittautumisvapauden (EY 43 ja EY 48 artikla) perusteella, että oikeuskelpoisuus ja asianosaiskelpoisuus on arvioitava yhtiön perustamispaikan valtion oikeuden mukaan?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

22 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii lähinnä selvittämään, onko silloin kun yhtiön, joka on perustettu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka tässä jäsenvaltiossa, katsotaan toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa tähän toiseen jäsenvaltioon, se, että tämä toinen jäsenvaltio kieltää kyseisen yhtiön oikeuskelpoisuuden ja näin ollen sen kelpoisuuden olla asianosaisena kyseisen valtion tuomioistuimissa toteuttaakseen kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen yhtiön kanssa tehtyyn sopimukseen perustuvia oikeuksia, ristiriidassa EY 43 ja EY 48 artiklan kanssa.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

23 NCC:n sekä Saksan, Espanjan ja Italian hallitusten mielestä se, että jonkin jäsenvaltion oikeuden mukaan lainmukaisesti perustetun yhtiön oikeuskelpoisuutta ja asianosaiskelpoisuutta arvioidaan sellaisen toisen jäsenvaltion oikeussääntöjen nojalla, johon kyseisen yhtiön katsotaan siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa, ja mahdollisesti se, että kyseinen yhtiö ei voi toteuttaa tähän toiseen jäsenvaltioon perustetun yhtiön kanssa tehtyyn sopimukseen perustuvia oikeuksiaan kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, ei ole ristiriidassa perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten kanssa.

24 Niiden näkemys perustuu yhtäältä EY 293 artiklan kolmanteen luetelmakohtaan, jossa määrätään seuraavaa:

"Jäsenvaltiot ryhtyvät keskenään tarvittaessa neuvotteluihin taatakseen kansalaistensa hyväksi:

— —

— — — 48 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettujen yhtiöiden vastavuoroisen tunnustamisen, yhtiöiden säilymisen oikeushenkilöinä niiden kotipaikan siirtyessä maasta toiseen — — ."

25 NCC:n mukaan EY 293 artikla perustuu siihen, että kaikki jäsenvaltiot tunnustavat, ettei jossakin jäsenvaltiossa perustettu yhtiö säilytä automaattisesti oikeushenkilöllisyyttään sen kotipaikan siirtyessä toiseen jäsenvaltioon ja että jäsenvaltioiden on tarpeen tehdä tätä koskeva erityinen sopimus, jollaista ei kuitenkaan vielä tähän päivään mennessä ole tehty. NCC päättelee tämän perusteella, että se, että yhtiö menettää oikeushenkilöllisyytensä siirtäessään tosiasiallisen kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon, ei ole ristiriidassa yhteisön oikeuden sijoittautumisvapautta koskevien määräysten kanssa. Se, että jäsenvaltio kieltäytyy tunnustamasta sellaisen toisessa jäsenvaltiossa perustetun yhtiön ulkomaista oikeushenkilöllisyyttä, joka on siirtänyt tosiasiallisen kotipaikkansa sen alueelle, ei merkitse sijoittautumisvapautta koskevaa rajoitusta, koska kyseinen yhtiö voidaan perustaa uudelleen tämän jäsenvaltion oikeuden mukaisesti. Sijoittautumisvapaudella suojataan ainoastaan oikeutta perustaa yhtiö uudelleen kyseisessä valtiossa sekä perustaa sinne toimipaikkoja.

26 Saksan hallitus katsoo, että kun perustamissopimuksen laatijat sisällyttivät perustamissopimukseen EY 43 ja EY 48 artiklan, ne olivat täysin selvillä jäsenvaltioiden yhtiölainsäädäntöjen välillä olevista huomattavista eroavaisuuksista, ja niiden tarkoituksena oli säilyttää jäsenvaltioiden toimivalta ja jättää asia kansallisten viranomaisten päätettäväksi siltä osin kuin lainsäädäntöjä ei vielä olisi yhdenmukaistettu. Vaikka yhtiöoikeuden alalla on annettu lukuisia yhdenmukaistamisdirektiivejä, joiden perustana on käytetty EY 44 artiklaa, tällä hetkellä ei ole kuitenkaan olemassa yhtäkään tämän tyyppistä direktiiviä kotipaikan siirtämisestä eikä EY 293 artiklan nojalla ole tehty tätä koskien yhtäkään monenvälistä sopimusta. Näin ollen yhteisön oikeuden nykytilassa todellisen tai tosiasiallisen kotipaikan teorian soveltaminen Saksassa ja se, mitä seurauksia tästä aiheutuu sille, tunnustetaanko yhtiö oikeuskelpoiseksi ja asianosaiskelpoiseksi, ei ole ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa.

27 Myös Italian hallituksen mielestä se, että EY 293 artiklan mukaan jäsenvaltiot tekevät keskenään sopimuksia erityisesti taatakseen, että yhtiö säilyy oikeushenkilönä sen kotipaikan siirtyessä jäsenvaltiosta toiseen, osoittaa, ettei kysymystä siitä, säilyykö oikeushenkilöllisyys yhtiön kotipaikan siirtyessä, ole ratkaistu yhteisön oikeuden sijoittautumisvapautta koskevilla määräyksillä.

28 Espanjan hallitus korostaa puolestaan sitä, ettei Brysselissä 29.2.1968 allekirjoitettu yleissopimus yhtiöiden ja oikeushenkilöiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ole tullut milloinkaan voimaan. Näin ollen koska jäsenvaltioiden välillä ei ole tehty EY 293 artiklan perusteella sopimusta, mitään sellaista yhteisön tason yhdenmukaistamista ei ole olemassa, jonka avulla voitaisiin ratkaista kysymys siitä, säilyttääkö yhtiö oikeushenkilöllisyytensä sen kotipaikan siirtyessä. EY 43 ja EY 48 artiklassa ei ole todettu mitään tämän asian osalta.

29 NCC sekä Saksan, Espanjan ja Italian hallitukset väittävät toisaalta, että niiden näkemystä tukee edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annettu tuomio ja erityisesti sen 23 ja 24 kohta, joissa todetaan seuraavaa:

" — — perustamissopimuksessa pidetään niiden kansallisten lainsäädäntöjen eroavaisuuksia, jotka koskevat yhtiöiltä vaadittua liityntää ja mahdollisuutta siirtää kansallisen oikeuden mukaisesti perustetun yhtiön sääntömääräinen tai tosiasiallinen kotipaikka jäsenvaltiosta toiseen ja, jos viimeksi mainittu mahdollisuus on olemassa, myös asiaan liittyviä muodollisuuksia, ongelmina, joita ei ratkaista sijoittautumisoikeutta koskevilla oikeussäännöillä vaan tulevalla lainsäädännöllä tai tulevilla sopimuksilla.

Näissä olosuhteissa [ETY:n perustamissopimuksen] 52 [artiklaa, josta on muutettuna tullut EY 43 artikla] ja 58 artiklaa [josta on tullut EY 48 artikla] ei voida tulkita siten, että niillä annettaisiin kansallisen oikeuden mukaisesti perustetuille yhtiöille oikeus siirtää johtonsa ja keskushallintonsa toiseen jäsenvaltioon ja samanaikaisesti säilyttää asemansa sen jäsenvaltion yhtiönä, jonka lainsäädännön mukaan ne on perustettu."

30 Saksan hallitus katsoo, että vaikka onkin kiistatonta, että edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annettu tuomio koskee yhtiön ja sen jäsenvaltion välisiä suhteita, jonka lainsäädännön mukaan yhtiö on perustettu, yhtiön tosiasiallisen kotipaikan siirtyessä toiseen jäsenvaltioon, yhteisöjen tuomioistuimen kyseisessä tuomiossa esittämiä perusteluja voidaan kuitenkin soveltaa myös jossakin jäsenvaltiossa lainmukaisesti perustetun yhtiön ja sellaisen toisen jäsenvaltion, johon yhtiö on siirtänyt tosiasiallisen kotipaikkansa (yhtiön perustamispaikan valtion ja vastaanottavan valtion), välisiä suhteita koskevaan kysymykseen. Tämän perusteella se väittää, että kun jossakin jäsenvaltiossa lainmukaisesti perustettu yhtiö käyttää oikeuttaan sijoittautua toiseen jäsenvaltioon siitä syystä, että sen kaikki osuudet on luovutettu sellaisille tämän toisen valtion kansalaisille, jossa nämä myös asuvat, kysymys siitä, onko kyseinen yhtiö vastaanottavan jäsenvaltion lainvalintasääntöjen nojalla sovellettavan oikeuden

mukaan edelleen olemassa, ei kuulu sijoittautumisvapautta koskevien määräysten soveltamisalaan.

31 Myös Italian hallituksen mielestä edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annetusta tuomiosta ilmenee, että kriteerit, joilla pyritään selvittämään yhtiöiden henkilöllisyys, eivät riipu EY 43 ja EY 48 artiklassa määrätyn sijoittautumisoikeuden käyttämisestä, vaan ne kuuluvat kansallisten oikeusjärjestysten toimivaltaan. Sijoittautumisvapautta koskevia sääntöjä ei näin ollen voida käyttää sellaisten liittymää koskevien kriteerien yhdenmukaistamiseksi, jotka voidaan yhteisön oikeuden nykytilassa määritellä yksinomaan jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä. Siltä osin kuin yhtiöillä voi olla liittymäkohtia useampaan valtioon, kussakin kansallisessa oikeusjärjestyksessä on määritettävä, millä edellytyksellä yhtiöihin voidaan soveltaa kyseisen valtion oikeussääntöjä.

32 Espanjan hallitus katsoo, ettei EY 48 artiklan vastaista ole vaatia, että jotta jonkin jäsenvaltion oikeuden mukaan perustettu yhtiö voitaisiin katsoa toisessa jäsenvaltiossa yhtiöksi, joka voi käyttää sijoittautumisvapautta, sillä on oltava sen perustamispaikan jäsenvaltiossa myös tosiasiallinen kotipaikka.

33 Espanjan hallitus muistuttaa tältä osin, että EY 48 artiklan ensimmäisessä kohdassa mainitaan kaksi edellytystä sille, että kyseisen artiklan toisessa kohdassa määritellyt yhtiöt voivat käyttää sijoittautumisoikeutta samoin edellytyksin kuin muiden jäsenvaltioiden kansalaiset, toisin sanoen yhtiön on oltava jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettu ja sillä on oltava sen sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka yhteisön alueella. Se väittää, että toista edellytystä on muutettu Brysselissä 18.12.1961 laaditulla yleisellä toimintaohjelmalla sijoittautumisvapauden rajoitusten poistamiseksi (EYVL 1962, 2, s. 36; jäljempänä yleinen toimintaohjelma).

34 Yleisen toimintaohjelman Edunsaajat-nimisessä I osastossa todetaan seuraavaa:

" — — sijoittautumisvapauden rajoitusten poistaminen toteutetaan — — seuraavien edunsaajien hyväksi:

— —

— yhtiöt, jotka on perustettu jäsenvaltion — — lainsäädännön mukaisesti ja joiden sääntömääräinen kotipaikka, hallinnollinen päätoimipaikka tai pääasiallinen toimipaikka on yhteisössä taikka merentakaisessa maassa tai alueella,

jotta mainitut kansalaiset ja yhtiöt voivat sijoittautua harjoittamaan toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana jäsenvaltion alueelle;

— —

— edellä tarkoitetut yhtiöt, kuitenkin edellyttäen, että jos ainoastaan kotipaikka on yhteisössä taikka merentakaisessa maassa tai alueella, toiminnan on oltava käytännössä ja jatkuvasti sidoksissa jäsenvaltion tai merentakaisen maan tai alueen talouteen siten, että sidonnaisuus ei riipu kansalaisuudesta — — ;

jotta mainitut kansalaiset tai yhtiöt voivat perustaa jäsenvaltion alueelle kauppaedustajan liikkeitä, sivuliikkeitä tai tytäryhtiöitä."

35 Espanjan hallitus katsoo, että vaikka yleisen toimintaohjelman mukaan käytännöllistä ja jatkuvaa sidosta koskevaa arviointiperustetta sovelletaan ainoastaan käytettäessä toissijaisen toimipaikan perustamista koskevaa vapautta, tällaista kriteeriä olisi myös sovellettava pääasiallisen toimipaikan osalta, jotta sijoittautumisoikeuden saamiseksi vaadittavaa liittymää koskevat edellytykset olisivat homogeenisia.

36 Überseeringin sekä Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitusten sekä komission ja EFTA:n valvontaviranomaisen mielestä silloin kun jonkin jäsenvaltion oikeuden nojalla lainmukaisesti perustetun yhtiön katsotaan toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa tähän toiseen jäsenvaltioon, se, että tässä toisessa valtiossa sovellettavien lainvalintasääntöjen mukaan yhtiön oikeuskelpoisuus ja asianosaiskelpoisuus on ratkaistava tämän valtion oikeuden nojalla, on ristiriidassa EY 43 ja EY 48 artiklan kanssa niitä yhdessä tulkittaessa. Tämä on tilanne silloin kun tämän toisen jäsenvaltion oikeuden nojalla kyseiseltä yhtiöltä evätään kaikki mahdollisuudet toteuttaa tuomioistuimessa oikeudet, jotka sillä on kyseiseen valtioon sijoittautuneen yhtiön kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Niiden perustelut ovat tältä osin seuraavat.

37 Ensinnäkin komissio väittää, että EY 293 artiklassa määrätään, että kansallisissa lainsäädännöissä olevien ulkomaisten yhtiöiden tunnustamista koskevien eroavaisuuksien korjaamista koskeviin neuvotteluihin on kyseisen artiklan mukaan ryhdyttävä vain "tarvittaessa". Jos asian kannalta merkityksellinen oikeuskäytäntö olisi ollut voimassa vuonna 1968, EY 293 artiklaan ei komission mukaan olisi ollut tarvetta. Tämä selittää sen, miten ratkaiseva merkitys yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöllä on nykyään määritettäessä EY 43 ja EY 48 artiklassa vahvistetun yhtiöiden sijoittautumisvapauden sisältöä ja ulottuvuutta.

38 Toiseksi Überseering, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, komissio ja EFTA:n valvontaviranomainen toteavat, ettei edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annetulla tuomiolla ole tämän asian kannalta merkitystä.

39 Ne väittävät, että, kuten tuomion taustalla olevan asian tosiseikoista ilmenee, kyseisessä asiassa oli tutkittava, mitä oikeudellisia seurauksia yhtiön tosiasiallisen kotipaikan siirtäminen toiseen jäsenvaltioon aiheutti yhtiön perustamispaikan jäsenvaltiossa, joten tätä tuomiota ei voida käyttää perustana tutkittaessa niitä oikeudellisia seurauksia, joita tällainen siirto aiheuttaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

40 Edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annettua tuomiota voidaan näiden osapuolten mukaan soveltaa ainoastaan perustamisjäsenvaltion ja sen yhtiön väliseen suhteeseen, jolla on tarkoitus poistua kyseisestä valtiosta säilyttäen kuitenkin sille kyseisen valtion lainsäädännön mukaan myönnetyn oikeushenkilöllisyyden. Koska yhtiöiden olemassaolo perustuu kansalliseen oikeuteen, niiden on noudatettava edelleen vaatimuksia, jotka niiden perustamispaikan valtion lainsäädännössä on asetettu. Edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annetulla tuomiolla vahvistetaan näin ollen sen jäsenvaltion oikeus, jossa yhtiö on perustettu, vahvistaa yhtiön perustamista ja oikeudellista olemassaoloa koskevat säännökset kansainvälistä yksityisoikeutta koskevien oikeussääntöjensä mukaisesti. Siinä ei sitä vastoin anneta vastausta kysymykseen siitä, onko jäsenvaltion tunnustettava jonkin toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan perustettu yhtiö.

41 Kolmanneksi Überseeringin, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, komission ja EFTA:n valvontaviranomaisen mukaan nyt käsiteltävänä olevassa asiassa esitettyyn kysymykseen vastaamiseksi on viitattava edellä mainitussa asiassa Centros annettuun tuomioon eikä niinkään edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annettuun tuomioon, koska kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, asiassa Centros pääasian oikeudenkäynti koski sitä, miten vastaanottava jäsenvaltio kohtelee sellaista toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan perustettua yhtiötä, joka käyttää sijoittautumisoikeuttaan.

42 Ne huomauttavat, että edellä mainitussa asiassa Centros kyse oli Centros Ltd -nimisen yhtiön, joka oli perustettu lainmukaisesti Yhdistyneessä kuningaskunnassa — jossa sillä oli sen sääntömääräinen kotipaikka, vaikka se ei harjoittanutkaan siellä taloudellista toimintaa — toissijaisesta toimipaikasta vastaanottavassa jäsenvaltiossa Tanskassa. Centros Ltd halusi perustaa Tanskaan sivuliikkeen harjoittaakseen kyseisessä valtiossa olennaista osaa taloudellisesta toiminnastaan. Tanskan viranomaiset eivät kyseenalaistaneet kyseisen Englannin oikeuden mukaan perustetun yhtiön olemassaoloa sinällään, mutta ne eväsivät siltä oikeuden käyttää Tanskassa sijoittautumivapauttaan perustamalla sinne sivuliikkeen, koska oli selvää, että tämän kaltaisella toissijaisella sivutoimipaikalla pyrittiin välttämään sellaisten Tanskan säännösten soveltaminen, jotka koskivat yhtiöiden perustamista, ja erityisesti niiden säännösten soveltaminen, jotka koskivat vähimmäispääoman maksamista.

43 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi Überseeringin, Yhdistyneen kuningaskunnan, komission ja EFTA:n valvontaviranomaisen mukaan edellä mainitussa asiassa Centros, että jäsenvaltion (vastaanottavan valtion) on hyväksyttävä se, että yhtiö, joka on lainmukaisesti perustettu toisessa jäsenvaltiossa, jossa sillä on myös sääntömääräinen kotipaikka, rekisteröi kyseisessä jäsenvaltiossa toisen toimipaikan (tässä tapauksessa sivuliikkeen), josta käsin se voi kehittää toimintaansa kokonaisuudessaan. Tästä syystä vastaanottava jäsenvaltio ei voi vedota toisessa jäsenvaltiossa pätevästi perustettua yhtiötä vastaan omaan aineelliseen yhtiöoikeuteensa eikä erityisesti pääomaa koskeviin säännöksiin. Komissio katsoo, että näin on oltava myös silloin kun vastaanottava jäsenvaltio vetoaa yhtiöitä sääntelevään kansainväliseen yksityisoikeuteensa.

44 Alankomaiden hallituksen mielestä perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevat määräykset eivät estä soveltamasta tosiasiallisen kotipaikan teoriaa sellaisenaan. Sijoittautumisvapauden rajoituksina on pidettävä sen sijaan niitä seurauksia, jotka Saksan oikeudessa liitetään siihen, mitä Saksan oikeuden mukaan on pidettävä sellaisen yhtiön kotipaikan siirtämisenä Saksaan, joka on oikeushenkilö siitä johtuen, että se on perustettu jossakin toisessa jäsenvaltiossa, kun kyseisten seurausten johdosta kyseistä yhtiötä ei tunnusteta oikeushenkilöksi.

45 Alankomaiden hallitus huomauttaa, että kolme liittymäkohtaa eli sääntömääräinen kotipaikka, tosiasiallinen kotipaikka (keskushallinto) ja päätoimipaikka,

on asetettu perustamissopimuksessa yhdenvertaiseen asemaan. Perustamissopimuksessa ei todeta missään, että sijoittautumisvapauteen voidaan vedota ainoastaan, jos yhtiön sääntömääräinen kotipaikka ja keskushallinto ovat yhdessä ja samassa jäsenvaltiossa. Alankomaiden hallitus katsoo näin ollen, että sijoittautumisoikeus kuuluu myös yhtiölle, jonka tosiasiallinen kotipaikka ei ole enää siinä valtiossa, jossa se on perustettu. Se, että jäsenvaltio kieltäytyy tunnustamasta sellaisen lainmukaisesti toisessa jäsenvaltiossa perustetun yhtiön oikeuskelpoisuutta, joka käyttää vapauttaan perustaa kyseiseen jäsenvaltioon toissijaisen toimipaikan, on näin ollen ristiriidassa perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten kanssa.

46 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittää, että pääasiassa kyseessä olevat Saksan oikeuden säännökset ovat ristiriidassa EY 43 ja EY 48 artiklan kanssa siltä osin kuin niistä seuraa, ettei Überseeringin kaltainen yhtiö voi harjoittaa toimintaansa Saksassa kauppaedustajan liikkeen tai sivuliikkeen välityksellä, jos kyseinen kauppaedustajan liike tai sivuliike katsotaan Saksan oikeuden nojalla yhtiön tosiasialliseksi kotipaikaksi, koska kyseisten säännösten johdosta yhtiö menettää oikeuskelpoisuutensa, jota ilman se ei voi toimia.

47 EFTA:n valvontaviranomainen toteaa lisäksi, että sijoittautumisvapauteen kuuluu oikeus perustaa toissijainen toimipaikka toiseen jäsenvaltioon, mutta sen perusteella myös yhtiöllä, joka on muuttanut tosiasiallisen kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon, on oikeus säilyttää alkuperäinen toimipaikkansa siinä jäsenvaltiossa, jossa se on perustettu. Pääasian oikeudenkäynnissä sovellettujen Saksan oikeuden säännösten seurauksena sijoittautumisvapaus muuttuu sijoittautumisvelvollisuudeksi kyseisen yhtiön oikeuskelpoisuuden ja näin ollen sen asianosaiskelpoisuuden säilymisen kannalta. Niitä on näin ollen pidettävä perustamissopimuksessa vahvistettua sijoittautumisvapautta koskevana rajoituksena. Tämä päätelmä ei merkitse kuitenkaan sitä, etteivätkö jäsenvaltiot voisi vahvistaa yhtiön ja jäsenvaltion alueen välisiä liittymäkohtia, mutta jäsenvaltioiden on käytettävä näitä valtuuksiaan perustamissopimuksen mukaisesti.

48 Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä EFTA:n valvontaviranomainen ovat korostaneet lisäksi sitä, ettei Überseering aikonut siirtää

tosiasiallista kotipaikkaansa Saksaan Saksan oikeudessa tarkoitetulla tavalla. Überseering väittää, ettei yhtiötä ollut tarkoitus purkaa ensin Alankomaissa, jotta se voitaisiin perustaa uudelleen Saksassa, ja että se haluaa olla edelleen Alankomaiden oikeuden mukaan perustettu rajavastuuyhtiö (BV). On lisäksi paradoksaalista, että sitä pidetään Saksan oikeuden mukaan tällaisena rajavastuuyhtiönä kuitenkin siltä osin kuin on kyse sen haastamisesta oikeuteen sen velvoittamiseksi maksamaan arkkitehtien palkkiot.

49 Alankomaiden hallitus on väittänyt suullisessa käsittelyssä, että pääasiassa esillä olevan kaltaisessa tilanteessa on Alankomaiden oikeuden mukaan kyse sivuliikkeen eli toissijaisen toimipaikan perustamisesta. Sen mukaan nyt esillä olevaa asiaa ei voida tarkastella siitä lähtökohdasta käsin, että Überseering on siirtänyt tosiasiallisen kotipaikkansa Saksaan pelkästään sen vuoksi, että sen osuudet on luovutettu Saksassa asuville Saksan kansalaisille. Tällainen arviointi on nimittäin Saksan yksityisoikeudelle ominainen. Mikään seikka ei osoita, että Überseering olisi halunnut siirtää tosiasiallisen kotipaikkansa Saksaan. Jos perustellaan ikään kuin kyse olisi ensisijaisesta toimipaikasta, edellä mainitussa asiassa Centros annetun tuomion, jossa kyse oli sivuliikkeen perustamiseen perustuvasta toissijaisen sijoittautumisen muodosta, merkityksellisyys pyritään kieltämään ja tuomaan nyt käsiteltävänä oleva asia lähemmäksi edellä mainittua asiaa Daily Mail and General Trust.

50 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus korostaa, että Überseering on lainmukaisesti perustettu Alankomaissa, se on edelleen merkitty Amsterdamin ja Haarlemin kaupparekisteriin Alankomaiden oikeuden mukaan perustettuna yhtiönä eikä se ole yrittänyt siirtää tosiasiallista kotipaikkaansa Saksaan. On yksinkertaisesti todettava, että omistusoikeuden siirtymisen vuoksi se on vuodesta 1994 lukien harjoittanut suurinta osaa toiminnastaan Saksassa ja pitänyt Saksassa tiettyjä kokouksia. Sen on näin ollen katsottava käytännössä toimineen Saksassa kauppaedustajan liikkeen tai sivuliikkeen välityksellä. Tällainen tilanne eroaa täysin edellä mainitun asian Daily Mail and General Trust taustalla olevasta tilanteesta, jossa kyse oli tietoisesta yrityksestä siirtää Englannin oikeuden mukaan perustetun yhtiön kotipaikka ja valvonta Yhdistyneestä kuningaskunnasta toiseen jäsenvaltioon sekä säilyttää samanaikaisesti asema Yhdistyneessä kuningaskunnassa lainmukaisesti perustettuna yhtiönä noudattamatta kuitenkaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa asetettuja verotuksellisia vaatimuksia, jotka liittyvät yhtiön hallinnon ja valvonnan siirtämiseen sen alueen ulkopuolelle.

51 EFTA:n valvontaviranomaisen mielestä se, ettei Überseeringin asianosaiskelpoisuutta tunnusteta Saksassa sen vuoksi, että Überseeringin tosiasiallinen kotipaikka on siirretty selvästikin eitoivotusti kyseiseen valtioon, korostaa sitä epävarmuutta, jota jäsenvaltioiden erilaisten kansainvälisten yksityisoikeuksien soveltaminen voi aiheuttaa rajoja ylittävien liiketoimien osalta. Koska yhtiön tosiasiallisen kotipaikan määritteleminen perustuu laajasti tosiseikkoihin, on aina mahdollista, että eri kansallisissa oikeusjärjestyksissä ja niiden piirissä jopa eri tuomioistuimissa ei aina olla samaa mieltä siitä, mistä tosiasiallinen kotipaikka muodostuu. Tosiasiallisen kotipaikan määrittäminen on sitä paitsi yhä vaikeampaa kansainvälisessä ja tietokoneistetussa taloudessa, jossa päättäjien fyysinen läsnäolo on yhä enenevässä määrin tarpeetonta.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

Perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten sovellettavuus

52 Alustavasti ja toisin kuin NCC sekä Saksan, Espanjan ja Italian hallitukset ovat väittäneet, on tarkennettava, että kun yhtiön, joka on lainmukaisesti perustettu jossakin jäsenvaltiossa ja jolla tässä jäsenvaltiossa sen sääntömääräinen kotipaikka, katsotaan toisen jäsenvaltion oikeuden nojalla siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa tähän toiseen valtioon sen johdosta, että kaikki yhtiön osuudet on luovutettu tämän toisen valtion kansalaisille, jotka asuvat tässä valtiossa, ne säännökset, joita tämä toinen jäsenvaltio soveltaa kyseiseen yhtiöön, kuuluvat yhteisön oikeuden nykytilassa yhteisön sijoittautumisvapautta koskevien määräysten soveltamisalaan.

53 Tältä osin on ensinnäkin hylättävä NCC:n sekä Saksan, Espanjan ja Italian hallitukset EY 293 artiklaan perustuva väitteet.

54 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 42 kohdassa todennut, EY 293 artikla ei ole jäsenvaltioilla oleva lainsäädännöllistä toimivaltaa koskeva varaus. Vaikka kyseisessä määräyksessä jäsenvaltioita kehotetaan ryhtymään neuvotteluihin erityisesti niiden ongelmien ratkaisemisen helpottamiseksi, jotka aiheutuvat sellaisten lainsäädäntöjen välisistä eroista, jotka koskevat yhtiöiden vastavuoroista tunnustamista ja yhtiön säilymistä oikeushenkilönä yhtiön kotipaikan siirtyessä maasta toiseen, tähän on kuitenkin ryhdyttävä ainoastaan "tarvittaessa" eli tilanteessa, jossa perustamissopimuksen tavoitteita ei voida toteuttaa perustamissopimuksen määräysten avulla.

55 Erityisesti on korostettava sitä, että vaikka sopimukset, joiden tekemistä EY 293 artiklassa suositellaan, voivat EY 44 artiklan mukaisten yhdenmukaistamisdirektiivien tavoin edistää sijoittautumisvapauden toteuttamista, tämän vapauden käyttäminen ei kuitenkaan voi riippua tällaisten sopimusten tekemisestä.

56 Tältä osin on muistutettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo saanut tilaisuuden korostaa, että sijoittautumisvapaus, joka EY 43 artiklassa tunnustetaan yhteisön kansalaisille, sisältää sen, että heillä on oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa ja johtaa yrityksiä niillä samoilla edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia. EY 48 artiklan sanamuotoa käyttäen "jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on yhteisön alueella, rinnastetaan [perustamissopimuksen sijoittautumisoikeutta koskevia] määräyksiä sovellettaessa luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia".

57 Tästä seuraa suoraan, että näillä yhtiöillä on oikeus harjoittaa toimintaansa toisessa jäsenvaltiossa, jolloin niiden sääntömääräisen kotipaikan, keskushallinnon tai päätoimipaikan sijainti määrittää niiden kuulumisen jonkin jäsenvaltion oikeusjärjestyksen alaisuuteen samalla tavalla kuin se määräytyy luonnollisten henkilöiden kansalaisuuden perusteella.

58 Yhteisöjen tuomioistuimen perusteluissa edellä mainitussa asiassa Centros annetussa tuomiossa nojaudutaan juuri näihin lähtökohtiin (19 ja 20 kohta).

59 Sijoittautumisvapauden käyttäminen edellyttää kuitenkin välttämättä sitä, että jäsenvaltio, johon yhtiö haluaa sijoittautua, tunnustaa tämän yhtiön.

60 Näin ollen, jotta EY 48 artiklassa mainitut edellytykset täyttävät yhtiöt voivat käyttää sijoittautumisvapautta, joka niille tunnustetaan EY 43 ja EY 48 artiklassa, jotka ovat välittömästi sovellettavia siirtymäkauden päättymisestä lukien, ei ole tarpeen, että jäsenvaltiot tekevät yhtiöiden vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen. Näin ollen sen perusteella, ettei EY 293 artiklan nojalla ole vielä tähän päivään mennessä tehty yhtiöiden vastavuoroista tunnustamista koskevaa sopimusta, ei voida esittää yhtään väitettä, jolla voitaisiin perustella näiden artiklojen täysimääräisten vaikutusten rajoittamista.

61 Toiseksi on tutkittava väitettä, joka koskee edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annettua tuomiota — joka on ollut myös yhteisöjen tuomioistuimessa käytyjen keskustelujen keskipisteenä — siltä osin kuin kyseiseen väitteeseen on vedottu edellä mainitun asian Daily Mail and General Trust taustalla olevan tilanteen rinnastamiseksi jollakin tavalla siihen tilanteeseen, jonka perusteella Saksan oikeudessa päätellään, että toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan perustettu yhtiö menettää oikeuskelpoisuutensa ja asianosaiskelpoisuutensa.

62 Tältä osin on korostettava, että toisin kuin edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust, joka koskee yhtiön ja sen jäsenvaltion välisiä suhteita, jonka lainsäädännön mukaan kyseinen yhtiö on perustettu, tilanteessa, jossa yhtiö haluaa siirtää tosiasiallisen kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon säilyttäen kuitenkin oikeushenkilöllisyyden, joka sillä on sen perustamispaikan valtiossa, pääasiassa on puolestaan kyse sellaisen yhtiön tunnustamisesta, joka on perus-

tettu toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan, tilanteessa, jossa jäsenvaltio epää tällaiselta yhtiöltä oikeuskelpoisuuden, koska se katsoo, että yhtiö on siirtänyt tosiasiallisen kotipaikkansa sen alueelle, eikä tämän suhteen ole merkitystä sillä, onko yhtiö todellisesti pyrkinyt siirtämään kotipaikkansa.

63 Kuten Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä komissio ja EFTA:n valvontaviranomainen ovat korostaneet, Überseering ei ole milloinkaan ilmoittanut haluavansa siirtää kotipaikkansa Saksaan. Sen oikeudellista olemassaoloa ei ole milloinkaan kyseenalaistettu sen perustamispaikan valtion oikeudessa sen perusteella, että sen kaikki osuudet on luovutettu Saksan kansalaisille. Yhtiöön ei erityisesti ole kohdistettu mitään Alankomaiden oikeuden mukaisia purkamistoimenpiteitä, eikä se ole Alankomaiden oikeuden nojalla lakannut olemasta pätevästi perustettu yhtiö.

64 Lisäksi vaikka pääasiaa arvioitaisiin ikään kuin kyse olisi tosiasiallisen kotipaikan siirtämisestä maasta toiseen, NCC:n sekä Saksan, Espanjan ja Italian hallitusten esittämä edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annettua tuomiota koskeva tulkintatapa on virheellinen.

65 Kyseisen tuomion taustalla olevassa asiassa Daily Mail and General Trust plc -niminen yhtiö, joka oli perustettu Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön mukaisesti ja jonka sääntömääräinen kotipaikka ja tosiasiallinen kotipaikka olivat Yhdistyneessä kuningaskunnassa, halusi siirtää tosiasiallisen kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon menettämättä kuitenkaan oikeushenkilöllisyyttään tai asemaansa Englannin oikeuden mukaan perustettuna yhtiönä, mihin sen oli saatava Yhdistyneen kuningaskunnan toimivaltaisen viranomaisen lupa, jota tämä ei kuitenkaan suostunut antamaan. Se pani näin ollen asian vireille edellä mainittua viranomaista vastaan High Court of Justice, Queen's Bench Divisionissa (Yhdistynyt kuningaskunta) ja vaati sen vahvistamista, että sillä oli ETY:n perustamissopimuksen 52 ja 58 artiklan perusteella oikeus siirtää tosiasiallinen kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon ilman ennakkolupaa ja menettämättä oikeushenkilöllisyyttään.

66 Toisin kuin pääasiassa, edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust ei siten ollut kyse siitä, millä tavalla jäsenvaltio kohtelee toisessa jäsenvaltiossa lainmukaisesti perustettua yhtiötä, joka käyttää sijoittautumisvapautta ensin mainitussa jäsenvaltiossa.

67 Vastatessaan High Court of Justicen kysymykseen siitä, antavatko perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevat määräykset yhtiölle oikeuden siirtää johtonsa toiseen jäsenvaltioon, yhteisöjen tuomioistuin huomautti edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annetun tuomion 19 kohdassa, että yhtiöt, jotka on luotu kansallisen oikeusjärjestyksen nojalla, ovat olemassa ainoastaan sen kansallisen lainsäädännön vaikutuksesta, jolla niiden perustaminen ja toiminta määritellään.

68 Kyseisen tuomion 20 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin korosti, että kansallisissa lainsäädännöissä on eroja sen suhteen, millaista liityntää valtion alueeseen edellytetään yhtiön perustamista varten ja mitä mahdollisuuksia jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetulla yhtiöllä on muuttaa myöhemmin mainittua liityntää osoittavaa tekijää.

69 Yhteisöjen tuomioistuin totesi kyseisen tuomion 23 kohdassa, että perustamissopimuksessa pidetään näitä eroavaisuuksia ongelmina, joita ei ratkaista sijoittautumisoikeutta koskevilla oikeussäännöillä vaan tulevalla lainsäädännöllä tai tulevilla sopimuksilla, joita yhteisöjen tuomioistuimen mukaan ei kuitenkaan vielä ole annettu.

70 Näin tehdessään yhteisöjen tuomioistuin tyytyi ainoastaan toteamaan, että jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetulla yhtiöllä oleva mahdollisuus siirtää sääntömääräinen tai tosiasiallinen kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon menettämättä oikeushenkilöllisyyttään, joka sillä on perustamisjäsenvaltion oikeusjärjestyksen nojalla, ja, jos kyseinen mahdollisuus on olemassa, tähän

siirtoon liittyvät muodollisuudet määritellään siinä kansallisessa lainsäädännössä, jonka mukaisesti kyseinen yhtiö on perustettu. Se totesi tämän perusteella, että jäsenvaltiolla oli mahdollisuus asettaa sen oikeusjärjestyksen nojalla perustetulle yhtiölle rajoituksia, jotka koskevat yhtiön tosiasiallisen kotipaikan siirtämistä jäsenvaltion ulkopuolelle siten, että yhtiö voi säilyttää oikeushenkilöllisyytensä, joka sillä on kyseisen valtion oikeuden nojalla.

71 Yhteisöjen tuomioistuin ei sitä vastoin ottanut kantaa kysymykseen siitä, onko tilanteessa, jossa jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetun yhtiön, jonka katsotaan toisen jäsenvaltion oikeuden nojalla siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa tähän toiseen valtioon, kuten pääsiassa, tällä toisella jäsenvaltiolla oikeus kieltäytyä tunnustamasta kyseisellä yhtiöllä perustamispaikkansa valtion oikeusjärjestyksen nojalla olevaa oikeushenkilöllisyyttä.

72 Näin ollen edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annetun tuomion 23 kohdan sanamuodon ylimalkaisuudesta huolimatta yhteisöjen tuomioistuimen tarkoituksena ei ollut antaa jäsenvaltioille oikeutta edellyttää, että sellaiset lainmukaisesti toisessa jäsenvaltiossa perustetut yhtiöt, joiden ne katsovat siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa niiden alueelle, voivat käyttää sijoittautumisvapauttaan tehokkaasti ainoastaan, jos kyseiset yhtiöt noudattavat niiden kansallista yhtiöoikeutta.

73 Edellä mainitussa asiassa Daily Mail and General Trust annetun tuomion perusteella ei näin ollen voida päätellä, että tilanteessa, jossa jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaan perustettu yhtiö, joka on kyseisessä valtiossa oikeushenkilö, käyttää sijoittautumisvapauttaan toisessa jäsenvaltiossa, kysymys kyseisen yhtiön oikeuskelpoisuudesta ja asianosaiskelpoisuudesta sijoittautumisjäsenvaltiossa ei kuuluisi perustamissopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten soveltamisalaan, vaikka kyseisen yhtiön katsottaisiin sijoittautumisjäsenvaltion oikeuden nojalla siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa kyseiseen valtioon.

74 Kolmanneksi on hylättävä Espanjan hallituksen esittämä väite, jonka mukaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa yleisen toimintaohjelman I osaston mukaan perustamissopimuksessa taatun sijoittautumisvapauden saaminen edellyttäisi sitä, että toiminta on käytännössä ja jatkuvasti sidoksissa jäsenvaltion talouteen.

75 Kyseisen yleisen toimintaohjelman sanamuodosta sinänsä ilmenee, että käytännöllistä ja jatkuvaa sidosta edellytetään vain, jos yhtiöllä on yhteisössä ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka. Tästä ei kuitenkaan selvästikään ole kyse Überseeringin kohdalla, koska sekä sen sääntömääräinen että sen tosiasiallinen kotipaikka ovat yhteisössä. Kyseessä olevassa tapauksessa yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa asiassa Centros annetun tuomion 19 kohdassa, että perustamissopimuksen 58 artiklassa rinnastetaan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on yhteisön alueella, luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia.

76 Edellä esitetystä seuraa, että Überseeringillä on oikeus vedota sijoittautumisoikeuteen riitauttaakseen sen, ettei sitä Saksan oikeuden nojalla katsota oikeushenkilöksi, jolla on asianosaiskelpoisuus.

77 Lisäksi on muistutettava, että periaatteessa tilanne, jossa yksi tai useampi jossakin jäsenvaltiossa asuva luonnollinen henkilö hankkii sellaisen yhtiön osakkuuksia, joka on perustettu toisessa jäsenvaltiossa ja tähän valtioon sijoittautunut, kuuluu silloin, kun tällainen osakkuus ei anna kyseisille luonnollisille henkilöille kiistatonta vaikutusvaltaa yhtiön päätöksiin ja mahdollisuutta määrittää yhtiön toiminta, perustamissopimuksen pääoman liikkuvuutta koskevien määräysten soveltamisalaan. Sitä vastoin silloin kun yhtiöstä, jonka sääntömääräinen kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, hankitaan kaikki osuudet ja

kun kyseinen osakkuus antaa kiistattoman vaikutusvallan yhtiön päätöksiin ja mahdollisuuden määrittää yhtiön toiminta, asiaan sovelletaan sijoittautumisvapautta koskevia perustamissopimuksen määräyksiä (ks. vastaavasti asia C-251/98, Baars, tuomio 13.4.2000, Kok. 2000, s. I-2787, 21 ja 22 kohta).

Sijoittautumisvapautta koskevan rajoituksen olemassaolo

78 Seuraavaksi on tutkittava, merkitseekö se, että Saksan tuomioistuimet kieltäytyvät tunnustamasta toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan lainmukaisesti perustetun yhtiön oikeuskelpoisuutta ja asianosaiskelpoisuutta, sijoittautumisvapautta koskevaa rajoitusta.

79 Tältä osin nyt pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa sellaisella yhtiöllä, joka on lainmukaisesti perustettu muun jäsenvaltion kuin Saksan liittotasavallan oikeuden mukaan ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka tässä jäsenvaltiossa, ei Saksan oikeuden mukaan ole muuta vaihtoehtoa kuin perustaa yhtiö uudestaan Saksassa, jos se haluaa toteuttaa Saksan oikeuden mukaan perustetun yhtiön kanssa tehtyyn sopimukseen perustuvat oikeudet Saksan tuomioistuimessa.

80 Überseeringillä, joka on lainmukaisesti perustettu Alankomaissa ja jolla on siellä sääntömääräinen kotipaikkansa, on kuitenkin EY 43 ja EY 48 artiklan perusteella oikeus käyttää sijoittautumisvapauttaan Saksassa Alankomaiden oikeuden mukaan perustettuna yhtiönä. Tältä osin ei ole merkitystä sillä, että kyseisen yhtiön perustamisen jälkeen Saksassa asuvat Saksan kansalaiset ovat hankkineet sen pääoman kokonaisuudessaan, koska yhtiö ei tämän seikan perusteella näytä menettäneen oikeushenkilöllisyyttään, joka sillä on Alankomaiden oikeusjärjestyksessä.

81 Sen olemassaolo sinällään perustuu pikemminkin siihen asemaan, joka sillä on Alankomaiden oikeuden mukaan perustettuna yhtiönä, koska kuten on huomautettu, yhtiö on olemassa ainoastaan sen kansallisen lainsäädännön vaikutuksesta, jolla sen perustaminen ja toiminta määritellään (ks. vastaavasti edellä mainittu asia Daily Mail and General Trust, tuomion 19 kohta). Vaatimus, jonka mukaan sama yhtiö on perustettava uudelleen Saksassa, on näin ollen sellaisenaan vastoin sijoittautumisvapautta.

82 Se, että jäsenvaltio kieltäytyy tunnustamasta sellaisen yhtiön, joka on perustettu toisen jäsenvaltion oikeuden mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka tässä jäsenvaltiossa, oikeuskelpoisuuden varsinkin sillä perusteella, että yhtiön väitetään siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa sen alueelle, koska kyseisessä jäsenvaltiossa asuvat kyseisen jäsenvaltion kansalaiset ovat hankkineet kaikki kyseisen yhtiön osuudet, minkä johdosta yhtiö ei voi olla vastaanottavassa jäsenvaltiossa asianosaisena tuomioistuimessa puolustaakseen sopimukseen perustuvia oikeuksiaan, jollei sitä perusteta uudestaan vastaanottavan valtion oikeuden mukaan, on näin ollen sellainen sijoittautumisvapautta koskeva rajoitus, joka on lähtökohtaisesti ristiriidassa EY 43 ja EY 48 artiklan kanssa.

Sijoittautumisvapautta koskevan rajoituksen mahdollinen perusteltavuus

83 Lopuksi on tarkasteltava sitä, voidaan tällainen sijoittautumisvapautta koskeva rajoitus perustella syillä, joihin sekä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin että Saksan hallitus ovat vedonneet.

84 Saksan hallitus väittää toissijaisesti siinä tapauksessa, että yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että kotipaikkateorian soveltaminen merkitsee sijoittautumisvapautta koskevaa rajoitusta, että kyseistä rajoitusta sovelletaan ilman syrjintää, se voidaan perustella yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä ja se on oikeassa suhteessa sillä tavoiteltuihin päämääriin nähden.

85 Saksan hallituksen mukaan kyseisen rajoituksen syrjimätön luonne perustuu siihen, että kotipaikkateoriaan perustuvia oikeussääntöjä sovelletaan kaikkiin sellaisiin ulkomaisiin yhtiöihin, jotka sijoittautuvat Saksaan ja siirtävät sinne samalla tosiasiallisen kotipaikkansa, ja tämän lisäksi myös kaikkiin Saksan oikeuden mukaan perustettuihin yhtiöihin, jotka siirtävät tosiasiallisen kotipaikkansa Saksan ulkopuolelle.

86 Niiden yleistä etua koskevien pakottavien syiden osalta, joilla väitettyä rajoitusta perustellaan, Saksan hallitus väittää ensinnäkin, että johdetussa yhteisön oikeudessa edellytetään muilla aloilla, että hallinnollinen kotipaikka ja sääntömääräinen kotipaikka ovat samat. Yhteisön oikeudessa on näin ollen lähtökohtaisesti hyväksytty yhtä ja samaa sääntömääräistä ja hallinnollista kotipaikkaa koskevan vaatimuksen perusteltavuus.

87 Saksan hallituksen mukaan Saksan yhtiöitä koskevat kansainvälisen yksityisoikeuden säännöt edistävät oikeusvarmuutta ja velkojien suojaa. Se korostaa tältä osin, ettei yhteisön tasolla ole yhdenmukaistettu rajavastuuyhtiöiden yhtiöpääoman suojaamista koskevia sääntöjä ja että muissa jäsenvaltioissa kuin Saksan liittotasavallassa kyseisiä yhtiöitä koskevat osittain paljon lievemmät säännöt. Saksan oikeudessa sovellettu kotipaikkateoria takaa tässä yhteydessä sen, että yhtiöllä, jonka toiminta on keskittynyt Saksaan, on tietty vähimmäispääoma, mikä on omalta osaltaan omiaan suojaamaan yhtiön sopimuskumppaneita ja velkojia. Tällä estetään myös kilpailun vääristyminen siltä osin kuin kaikkiin sellaisiin yhtiöihin, joiden toiminta on keskittynyt Saksaan, sovelletaan samoja lainsäännöksiä.

88 Saksan hallituksen mukaan toisena perusteluna voidaan käyttää vähemmistöosakkaiden suojelua. Koska vähemmistöosakkaiden suojelun alalla ei ole annettu yhteisön normistoa, jäsenvaltion on voitava soveltaa kaikkiin sellaisiin yhtiöihin,

joiden toiminta on keskittynyt sen alueelle, samoja laissa asetettuja vaatimuksia, joilla suojellaan vähemmistöosakkaita.

89 Kotipaikkateorian soveltamista voidaan Saksan hallituksen mukaan perustella myös työntekijöiden suojaamisella yrityksessä noudatettavan yhteistoimintamenettelyn avulla laissa mainituin edellytyksin. Saksan hallituksen mukaan toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan perustetun yhtiön tosiasiallisen kotipaikan siirtäminen Saksaan saattaa siinä tapauksessa, että yhtiö säilyttää asemansa tämän toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan perustettuna yhtiönä, johtaa niiden Saksan säännösten kiertämiseen, jotka koskevat yrityksessä noudatettavaa yhteistoimintaa ja joiden mukaan työntekijöillä on tietyin edellytyksin oikeus olla edustettuina yhtiön hallintoneuvostossa. Tällaista elintä ei ole kaikissa muiden jäsenvaltioiden yhtiöissä.

90 Kotipaikkateorian soveltamisesta mahdollisesti muodostuvaa rajoitusta voidaan Saksan hallituksen mielestä lopuksi perustella myös verotuksellisilla eduilla. Se väittää tältä osin, että perustamisteoria antaa paljon suuremmissa määrin kuin kotipaikkateoria mahdollisuuden perustaa yhtiöitä, joilla on kaksi kotipaikkaa ja joita voidaan tämän vuoksi verottaa rajattomasti ainakin kahdessa jäsenvaltiossa. Tällaisten yhtiöiden osalta on vaarana, että ne vaativat ja saavat verotuksellisia etuja samanaikaisesti useissa valtioissa. Saksan hallitus mainitsee esimerkkinä rajat ylittävän tappioiden vähentämisen voitoista samaan konserniin kuuluvien yritysten välillä.

91 Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset, komissio ja EFTA:n valvontaviranomainen katsovat, ettei kyseinen rajoitus ole perusteltu. Ne väittävät erityisesti, että myös edellä mainitussa asiassa Centros Tanskan viranomaiset vetosivat velkojien suojaamista koskevaan päämäärään perustellakseen kieltäytymistään rekisteröidä Tanskassa sellaisen Yhdistyneessä kuningaskunnassa lainmukaisesti perustetun yhtiön sivuliikettä, jonka koko liiketoimintaa oli tarkoitus harjoittaa Tanskassa, ilman, että yhtiö olisi täyttänyt Tanskan oikeudessa asetettuja vaatimuksia vähimmäispääomasta ja sen maksamisesta. Ne toteavat vielä, ettei ole selvää, voidaanko vähimmäispääomaan liittyvillä vaatimuksilla suojata tehokkaasti velkojia.

92 Tältä osin on mahdollista, että sijoittautumisvapautta koskevia rajoituksia voidaan tietyissä olosuhteissa ja tiettyjen edellysten täyttyessä perustella sellaisilla yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä, kuten velkojien, vähemmistöosakkaiden, työntekijöiden tai jopa veroviranomaisten etujen suojelulla.

93 Näillä päämäärillä ei voida kuitenkaan perustella sitä, että yhtiöltä, joka on lainmukaisesti perustettu jossakin toisessa jäsenvaltiossa, jossa sillä on myös sen sääntömääräinen kotipaikka, evätään oikeuskelpoisuus ja näin ollen myös asianosaiskelpoisuus. Tällasella toimenpiteellä nimittäin estetään sellaisenaan yhtiöille EY 43 ja EY 48 artiklassa taatun sijoittautumisvapauden toteutuminen.

94 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että kun yhtiön, joka on perustettu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka tässä jäsenvaltiossa, katsotaan toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa tähän toiseen jäsenvaltioon, se, että tämä toinen jäsenvaltio kieltää kyseisen yhtiön oikeuskelpoisuuden ja näin ollen sen kelpoisuuden olla asianosaisena kyseisen valtion tuomioistuimissa toteuttaakseen kyseiseen valtioon sijoittautuneen yhtiön kanssa tehtyyn sopimukseen perustuvia oikeuksia, on ristiriidassa EY 43 ja EY 48 artiklan kanssa.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

95 Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen annetusta vastauksesta ilmenee, että kun yhtiö, joka on perustettu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka tässä jäsenvaltiossa, käyttää sijoittautumisvapauttaan toisessa jäsenvaltiossa, tämän toisen jäsenvaltion on EY 43 ja EY 48 artiklan perusteella kunnioitettava kyseisellä yhtiöllä perustamispaikkansa valtion oikeuden nojalla olevaa oikeuskelpoisuutta ja näin ollen myös asianosaiskelpoisuutta.

Oikeudenkäyntikulut

96 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Espanjan, Italian, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille sekä komissiolle ja EFTA:n valvontaviranomaiselle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Bundesgerichtshofin 30.3.2000 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Kun yhtiön, joka on perustettu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka tässä jäsenvaltiossa, katsotaan toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan siirtäneen tosiasiallisen kotipaikkansa tähän toiseen jäsenvaltioon, se, että tämä toinen jäsenvaltio kieltää kyseisen yhtiön oikeuskelpoisuuden ja näin ollen sen kelpoisuuden olla asianosaisena kyseisen valtion kansallisissa tuomioistuimissa toteuttaakseen kyseiseen valtioon sijoittautuneen yhtiön kanssa tehtyyn sopimukseen perustuvia oikeuksia, on ristiriidassa EY 43 ja EY 48 artiklan kanssa.**

2) **Kun yhtiö, joka on perustettu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka tässä jäsenvaltiossa, käyttää sijoittautumisvapauttaan toisessa jäsenvaltiossa, tämän toisen jäsenvaltion on EY 43 ja EY 48 artiklan perusteella kunnioitettava kyseisellä yhtiöllä perustamispaikkansa valtion oikeuden nojalla olevaa oikeuskelpoisuutta ja näin ollen myös asianosaiskelpoisuutta.**

Rodríguez Iglesias	Puissochet	Wathelet
Schintgen	Gulmann	Edward
La Pergola	Jann	Skouris
Macken	Colneric	von Bahr
	Cunha Rodrigues	

Julistettiin Luxemburgissa 5 päivänä marraskuuta 2002.

R. Grass — kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias — presidentti